

Hráz rybníka

RYBY

KAPR OBECNÝ (*Cyprinus carpio*) – je sladkovodní paprskoploutvá ryba z čeledi kaprovití (Cyprinidae). V Čechách a na Moravě má chov kapra dlouhou tradici. První zmínky o něm pocházejí z 11. století a největší rozvoj zaznamenalo naše rybníkářství v 15. a 16. století, kdy se stalo velmi výnosným oborem podnikání. Založení tisíců nových rybníků v této době změnilo tvář krajiny na mnoha místech našeho státu. Jména největších stavitelů rybníků, jako byli Štěpánek Netolický nebo Jakub Krčín, nebyla dodnes zapomenuta.

Původní metody hospodaření byly ryze extenzivní. V rybnících byly ryby různého stáří, navzájem si konkurovaly a výnos nebyl nijak oslnivý. V 15. století začaly být ryby tříděny, rybníky osazovány rybami stejného stáří a loveny častěji, což se projevilo, na svou dobu, vynikajícími výsledky.

Dnešní kapři se výrazně liší od svého divokého předka. Kapr obecný má několik forem, z nichž forma sazan je původní a nezušlechtěná. Sazan má protáhlejší tělo po celé délce kryté velkými zlatými šupinami, dva páry vousků a mohutné zaoblené ploutve. V proudících vodách je jeho tělo více protáhlé a nízké. Od domestikovaných kaprů se do značné míry liší i chováním a výběrem potravy – dokonce i v lokalitách společného výskytu. Z těchto důvodů je obtížněji ulovitelný na udici. V dnešní době

1

NAUČNÁ STEZKA OLŠINA

je sazan stále vzácnější. U zušlechtěných forem kapra obecného se hřbet za hlavou výrazně zvedá a je, oproti tělu, menší. Tlaha kapra je výsvunná a na jejím obvodu jsou čtyři vousy. Ústa jsou neozubená, potravu zpracovávají požerákové kosti, které mají u kapra tři řady zubů. Oči jsou zlatavé, olivově zelené a pohyblivé. Kapr má hřbetní, prsní, břišní, řitní a ocasní ploutve.

Kapr obecný byl pravděpodobně první domestikovanou rybou v historii a patří mezi nejvýznamnější druhy využívané v akvakultuře. Je největší českou kaprovitou rybou a jeho chov má pro Českou republiku velký hospodářský význam.

ŠTIKA OBECNÁ (*Esox lucius*) – je dravá ryba z čeledi štikovitých (Esocidae), obývá tekoucí, stojaté a ve výjimečných případech i slané vody. Štika je velmi dobře přizpůsobena dravému způsobu života. Má protáhlé válcovité tělo s hřbetními a řitními ploutvemi posunutými až dozadu a širokou, protáhlou, bohatě ozubenou tlamu. Toto uspořádání umožňuje štice bleskurychlý start za kořistí. Zuby jsou mírně zahnuté dovnitř, aby se kořist snadno nevysmekla. Po opotřebenosti se zuby nahrazují. Tělo je svrhu a na bocích zelenohnědé, pokryté světlými skvrnami, zpravidla uspořádanými do víceméně svislých pruhů, břicho je světlejší, většinou špinavě bílé. Oko je žluté, ploutve tmavší a příčně pruhované. Štika může dorůstat délky přes 1,5 metru a dosahovat hmotnosti i přes 25 kilogramů, v českých podmínkách jsou za velké kusy považovány již desetikilogramové štiky. Tření štik probíhá v březnu až dubnu, upřednostňovány jsou přitom klidné teplé vody s hustým porostem, polomy, skály, ostrůvky, kde se může plůdek dobře skrýt (ideální jsou čerstvě zatopené louky).

Hráz rybníka

2

NAUČNÁ STEZKA OLŠINA

U nás je štika hojně loveným i chovaným druhem. Populace v mnoha sportovních revírech jsou ale závislé na umělém vysazování, protože ne všude nacházejí štiky dobré podmínky k přirozenému výtěru. Navíc jsou vystaveny značnému rybářskému tlaku a na většině revírů dnes nemají šanci dorůst do větší velikosti.

Štika byla již v počátcích rybníkářství přidávána do kapřích rybníků. Živí se totiž také uhynulými, nemocnými či poraněnými rybami, a tak plní roli jakési zdravotní policie.

AMUR BÍLÝ (*Ctenopharyngodon idella*) – je v Česku nepůvodní druh kaprovitých ryb. Původní areál rozšíření amura je východní Asie, povodí řeky Amur a Čínská lidová republika. Jeho hlavní význam spočívá v tom, že se živí rostlinnou potravou a vodními řasami, a byl zde vysazen za účelem likvidace porostů rákosí. Amur se také velmi rychle stal oblíbenou rybou sportovních rybářů díky své bojovnosti.

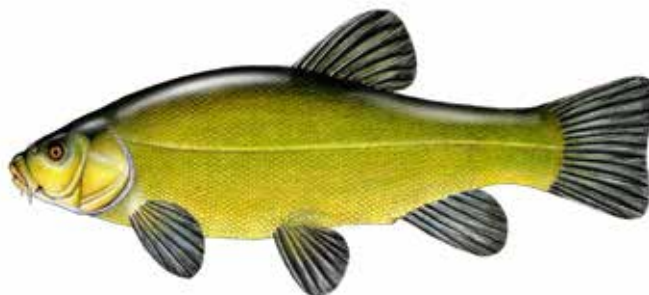
Tělo amura je podlouhlé, válcovitého tvaru. Hlava má široké a dlouhé ploché čelo, velmi nízko posazené oči. Hřbet je tmavozelený, boky zlatavé, břicho bílé. V prvních dnech po vylíhnutí se živí převážně zooplanktonem. Později postupně přechází na rostlinnou potravu, kterou tvoří převážně vodní rostliny a vláknité řasy. Pokud je chován v kaprových rybnících, konzumuje i krmivo předkládané kaprům. Rostlinnou potravu přijímá především při vyšší teplotě vody. Většina zkonsumované potravy však odchází z těla nevyužitá.

Amur bílý se mimo svou domovinu přirozeně nevytírá, proto je jeho výskyt podmíněn umělým vysazováním.

V oblasti svého původu amur dospívá ve věku 4–5 let. Tření probíhá v červnu v silně proudících tocích s kamenitým dnem. Jikry se vznášejí volně ve vodním sloupci.

V Česku se začal prosazovat jako dražší a chutnější alternativa vánočního kapra. Má velmi chutné maso, které je bílé, netučné, s menším obsahem drobných kostí. Hodí se na úpravu pečením či smažením.

LÍN OBECNÝ (*Tinca tinca*) – z čeledi kaprovití (Cyprinidae) je středně velkou kaprovitou rybou specializovanou na život v mělkých zarostlých vodách – obvykle stojatých. Tělo je robustní, nepříliš vysoké a silné. Pokrývá ho silná slizová vrstva, která ho chrání při prodírání vegetací. Pod ní jsou drobné šupiny pevně zarostlé v silné kůži. Barva boků je obvykle zelená, což není mezi kaprovitými rybami obvyklé. Ploutve jsou veliké, silné a mají kulaté zakončení. Hlava je rovněž zakulacená s velkými masitými ústy, vedle nichž najdeme jeden pár vousků. Oko lína má načervenalou duhovku a vypadá velmi působivě. Dorůstá obvykle do délky 45 centimetrů a hmotnosti 0,4–0,8 kilogramu. Největší exempláře však mohou měřit až 55 centimetrů a vážit kolem tří kilogramů.

Podle typu vod jsou ale mezi líný značné rozdíly ve zbarvení. V čistých rašelinných vodách jsou až černezelení, jinde nazlátlí a někde, zpravidla tam, kde voda není příliš průhledná, bývají velmi světlí, zbarvení do béžova.

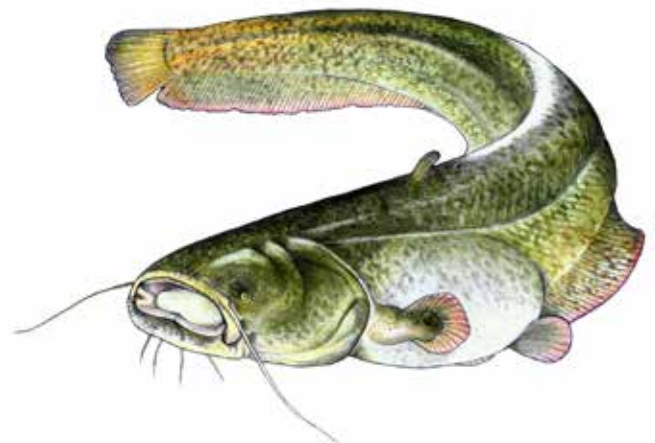
Lín je u nás chován jako vedlejší kaprovitá ryba v kaprových rybnících. Je typickou rybou stojatých a pomalu tekoucích vod. Vyhledává především zarostlé, bahnité partie s klidnou a prohřátou vodou. Je poměrně nenáročný na obsah kyslíku ve vodě.

Na domácím trhu není příliš žádan, většina produkce se vyváží do států západní Evropy, kde je poptávka po línovi poměrně vysoká.

SUMEC VELKÝ (*Silurus glanis*) - čeleď sumcovití (Siluridae) je naším původním druhem a v minulosti obýval hlavně větší a hlubší řeky s klidnějším tokem. Úplně nejvíc mu vyhovovaly nížinné toky s neregulovanými koryty, v nichž si vybíral hlubší partie s měkkým dnem a četnými úkryty v podobě vývrátů, podemletých břehů a hromad naplavenin. S přibývajícím množstvím rybníků, pískoven a údolních nádrží se ukázalo, že mu svědčí i stojaté vody a často v nich dorůstá ještě větších rozměrů než v řekách.

Sumec velký je jednou z mála našich ryb, která úplně postrádá šupiny. Tělo je dlouhé s mohutnou přední částí zahrnující širokou hlavu s obrovskou tlamou následovanou objemným břichem a za ním se dál táhne ze stran zploštělá zadní polovina těla. Jejich plocha je směrem dolů nastavena extrémně dlouhou řitní ploutví. Naproti tomu hřbetní ploutev je nepatrná ploutvička bez velkého významu pro pohyb nebo stabilitu sumcova těla. Sumčí tlama nemá mezi našimi rybami obdobu. Mohutné čelistní oblouky pokryté jemným ozubením, někdy označovaným jako „kartáče“, uzavírají prostornou ústní dutinu zakončenou trnitými věnci žaberních oblouků. Prudkým pohybem spodní čelisti dokáže sumec potravu do své prostorné tlamy doslova nasát. Zbarvení sumce je velmi proměnlivé. Základem je tmavý hřbet, jehož barva postupně světlá až k téměř bílému břichu. Tělo má zpravidla jednotný barevný odstín (někdy se světlejší zadní částí), který je pokrytý různobarevným mramorováním. Základní barva kolísá od světlých šedavých tónů přes různé nahnědlé nebo nazelenalé odstíny až po tmavě šedou, nebo dokonce černou. Zbarvení je často typické pro některé lokality. Vyskytují se i sumci s jednotným nažloutlým nebo až naoranžovělým zbarvením označovaní jako albíni.

Patří k rybám dlouhověkým. Dožívá se běžně věku 20–40 let. V příznivých podmínkách (dostatek potravy, teplá voda) roste velmi rychle. V chladných vodách je jeho růst pomalejší.

Sumec velký je dnes jedinou naší rybou, která může dosáhnout hmotnosti 100 kilogramů a více. Pohlavně dospívá ve stáří 3–5 let, samice v průměru o rok později než samci. Tření probíhá, podle oblasti, od května do srpna (teplota vody by měla být 18–22 °C). Samice vypouští 20 000–30 000 jiker na kilogram živé hmotnosti a lepí je na rostlinný podklad. Po výtěru samec obvykle jikry hlídá. Ztráty jsou velké, proto se provádí umělý výtěr sumců. Vývoj oplozených jiker trvá 2–3 dny. Vykulený plůdek se zdržuje v úkrytech.

Sumec se živí různou potravou, jejíž složení se mění v průběhu jeho věku. Mladší jedinci se živí zooplanktonem. Dospělý jedinec filtruje bahno, aby z něho dostal mikroskopické bezobratlé živočichy, chytá červy, obojživelníky, plazy, měkkýše, korýše, z ryb hlavně líny a kapry, vodní savce, a dokonce i drobné vodní ptáky (např. kachny).

Jediným nepřítelem sumce je člověk. V dospělosti, kdy dosáhne velkých rozměrů, nemá ve vodě sumec přirozeného nepřítele.